

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN

DEPARTEMENT ECONOMIE

LEUVENSE ECONOMISCHE STANDPUNTEN
2005/110

**HOE VLAK IS ONZE TAKS?
IS EEN VLAKTAKS “FAIR”?**

**André Decoster
Guy Van Camp
K.U.Leuven¹**

September 2005

D/2005/2020/19

¹

Correspondentie: André Decoster, Centrum voor Economische Studiën, Naamsestraat 69, 3000 Leuven; andre.decoester@econ.kuleuven.be; tel.: 016/32.68.23. Met dank aan Christian Valenduc voor het ter beschikking stellen van de data en aan Bart Capéau, Kris De Swerdt, Willem Declercq, Kristian Orsini, Erik Schokkaert, Patrick Van Cayseele, Tom Van Puyenbroeck, Frederic Vermeulen en André Watteyne voor opmerkingen bij een vroegere versie van deze tekst.

Verantwoordelijke uitgever: Professor Patrick Van Cayseele
Faculteit der Economische en Toegepaste
Economische Wetenschappen

De “Leuvense Economische Standpunten” worden opgevat als een vrije wetenschappelijke tribune waarin de stafleden van het Departement Economie en van haar onderzoekseenheid, het Centrum voor Economische Studiën, opiniërende studies en essays publiceren. De opzet bestaat erin om op bevattelijke wijze een reeks van inzichtsverhelderende en beleidsoriënterende economische standpunten te brengen. Onze beweeglijke wereld heeft hieraan wel behoefte.

Dergelijke reeks zal uiteraard verschillende opinies en denkstromingen brengen.

Leuvense Economische Standpunten zullen alleen de visie van de auteur vertolken. Zij kunnen dus niet doorgaan als de visie van een instelling.

Adres voor bestellingen:
Centrum voor Economische Studiën
Naamsestraat 69
B - 3000 Leuven
www.econ.kuleuven.be/CES
ces@econ.kuleuven.be

Prijs per aflevering: 6 EURO
Postcheque: 000-0544830-78

Telefoon: 016/32.67.25

1. Inleiding

De Baltische staten waren de eersten om vanaf 1994 een vlaktaks in te voeren. Bij een vlaktaks wordt, behoudens een vrijgesteld inkomen aan de basis, nog slechts één belastingtarief gehanteerd. In Estland, Litouwen en Letland bedroeg dit tarief respectievelijk 26, 33 en 25%. In 2001 voerde Rusland een vlaktaks in en koos voor een zeer laag tarief van 13%. Sindsdien werden ook vlaktaksen ingevoerd in Servië (14%), Oekraïne (13%), Slowakije (19%), Georgië (12%) en Roemenië (16%).¹

De voorstellen voor vlaktaksen zijn weliswaar veel ouder (ze dateren uit het begin van de jaren '80) en waren ingebed in een discussie over de keuze tussen inkomen en consumptie als belastbare basis.² Maar blijkbaar heeft de introductie in bovenvermelde landen de discussie in de Westerse landen nieuw leven ingeblazen.³

Sinds het VLD-congres van 20 tot 22 mei jongstleden zijn ook in België de voorstellen tot invoering van een vlaktaks in. De voorstanders zijn erg overtuigd van de superioriteit van een vlaktaks, en uit de door hen geschreven vrije tribunes, of gepubliceerde interviews komen volgende argumenten naar voor:

1. *eenvoud:*

“De vlaktaks is eenvoudig: er is maar één belastingtarief op alle inkomens. Dat is bovendien een laag tarief: 25 tot maximum 35 procent. Voor de rest geen gezever: geen aftrekposten en geen toemaatjes (subsidies) meer” (VLD-Senator Dedecker in een vrije tribune in De Standaard van 10 juni 2005: “Nagel de vlaktaks niet aan de schandpaal”);

2. *opbrengsten:*

“De vlaktaks zal, ondanks het lagere belastingtarief, door haar fraudebestendigheid niet leiden tot minder, maar tot meer inkomsten voor de overheid” (VLD-Senator Dedecker in dezelfde vrije tribune in De Standaard);

3. *rechtvaardigheid:*

“Socialisten kunnen dan wel beweren dat we een mooi progressief belastingstelsel hebben, in de realiteit betalen de lagere inkomens en de middengroepen proportioneel meest belastingen” (VLD-Senator Dedecker in dezelfde vrije tribune in De Standaard).

¹ The Economist van 14 April 2005 geeft een overzicht van de introductie van de vlaktaksen in verschillende landen, en van de discussie in andere landen wat betreft de mogelijke invoering ervan. Zie The Economist (2005).

² Voor het oorspronkelijke voorstel in de US, zie Hall and Rabushka (1983), en voor een overzicht van een discussie pro en contra wat betreft dit voorstel: Hall, Rabushka, Armey, Eisner and Stein (1996). Voor een numerieke simulatie van dit voorstel zie Ventura (1999).

³ In Nederland bijvoorbeeld is Caminada een felle pleitbezorger van een vlaktaks. Zie Caminada en Goudswaard (2001) voor een simulatie van de effecten van een Nederlandse vlaktaks, en Bovenberg en Teulings (2005), en de Kam en Pen (2005) voor recente analyses.

Voor België ontbreekt het aan een empirische studie wat betreft de invoering van een vlaktaks. We zijn er ons van bewust dat empirische studies geen uitsluitsel kunnen en mogen geven in een keuze tussen essentieel waardegeladen uitgangspunten zoals de vraag wat “billijkheid” is. Maar dat betekent niet dat feitelijke informatie overbodig is om tot onderbouwde, inderdaad waardegeladen, beslissingen te komen. En zeker wat de opbrengsten betreft lijkt er ruimte om de beleidsvoorstellen te stoelen op realistische uitgangspunten. In deze beperkte studie proberen we een eerste bijdrage te leveren tot een meer geargumenteerde debat, en dat op de volgende twee punten:

1. het in rekening brengen van opbrengstneutraliteit.

Elke ernstige discussie over een vlaktaks moet gebaseerd zijn op empirische informatie, want de effecten hangen cruciaal af van, onder andere, de hoogte van het unieke belastingtarief. Daar ligt de eerste fundamentele zwakte van de voorstellen die nu circuleren of gepropageerd worden. Aangezien de discussie blijkbaar gaat over de introductie van een nieuw belastingsysteem dat beter zou zijn dan het huidige, getuigt het van intellectuele hygiëne om de discussie en de argumenten die daarbij gebruikt worden daartoe te beperken. **Concreet betekent dat, dat de vergelijking van twee belastingsystemen moet gebeuren voor een zelfde overheidsopbrengst.** Anders vermengen we de discussie over eigenschappen van een belastingsysteem wat betreft efficiëntie en verdeling, met een discussie over de wenselijkheid van overheidsuitgaven. Natuurlijk is ook dit een (of dé) belangrijke politieke discussie, maar ze kan en moet, zeker in een eerste en eenvoudige analyse, gescheiden gehouden worden van de vraag welk belastingsysteem de vereiste overheidsopbrengsten op de “beste” manier genereert. In de berekeningen hierna belichten we dit aspect daarom op twee manieren. We gaan na met hoeveel de overheidsopbrengsten uit de inkomstenbelasting zouden veranderen bij de implementatie van enkele voorgestelde vlaktaksen. En we bekijken de herverdelende effecten van enkele *opbrengstneutrale* vlaktaksen.

2. het in kaart brengen van de effecten op de verdeling van het inkomen na belasting.

De enige manier om de inkomensongelijkheid te verkleinen via een belasting op het inkomen is door deze *progressief* te maken. Daarbij gaan we ervan uit dat inkomensongelijkheid gemeten wordt op een schaalinvariante manier. Daarmee bedoelen we dat alle inkomens met een zelfde factor vermenigvuldigen de ongelijkheid ongewijzigd laat. Welnu het is eenvoudig aan te tonen dat **deze ongelijkheid enkel kan verkleind worden als de gemiddelde belastingvoet stijgt met het inkomen.**

De vraag of een inkomensverdeling die in een markteconomie tot stand komt rechtvaardig is heeft met zeer veel factoren te maken.⁴ De ongelijkheid die tot stand komt in een markteconomie volgt uit twee groepen van factoren: zaken die individuen zelf onder controle hebben (bvb. inspanning), en zaken die ze niet onder controle hebben (bvb. aangeboren talent). Weinigen zullen ontkennen (zeker economen niet) dat belonen naar inspanning een belangrijk element vormt in het uitbouwen van een samenleving die op een efficiënte manier welvaart wil creëren voor haar leden. Maar evenzeer is bijna iedereen het erover eens dat de primaire inkomensverdeling (d.i. deze die op de markt tot stand komt) mag en moet bijgestuurd worden, omdat ze mede het resultaat is van factoren waar we noch schuld noch verdienste aan hebben. Natuurlijk is een concrete implementatie van dit inzicht niet eenvoudig. Immers, het trekken van de demarcatielijn tussen de twee groepen factoren is geen wetenschappelijke oefening. Laat staan dat we gemakkelijk zouden kunnen vastleggen hoeveel herverdeling van het primair inkomen we juist willen doorvoeren. Maar daar gaat het hier niet om. Wel dat we er tamelijk zeker van zijn dat er op zijn minst een zekere mate van herverdeling zal nodig zijn. **Welnu, één van de belangrijke mechanismen waarmee we in onze samenleving deze verkleining van de inkomensongelijkheid realiseren is de progressieve inkomstenbelasting.** De stijgende gemiddelde belastingvoet verkleint de inkomensverschillen die op de markt tot stand komen.

We beklemtonen dat het hier gaat over de gemiddelde belastingvoet, niet over de marginale voet. Dit laatste is belangrijk, omdat -bijvoorbeeld- de reactie van SP.A nog maar eens suggereert dat stijgende marginale tarieven nodig zijn om de belasting progressief te maken. Dat is niet zo, met dien verstande dat er wel een vrijgesteld inkomen nodig is aan de basis. Een volledig proportionele belasting zonder vrijstelling is puur proportioneel en laat de inkomensverhoudingen, en dus inkomensongelijkheid volledig onaangeroerd. Maar een systeem met één tarief boven een vrijgesteld minimum is wel degelijk progressief en verkleint dus de ongelijkheid in het inkomen. Vraag is alleen met hoeveel. Het antwoord daarop hangt zowel af van de hoogte van het vrijgesteld minimum, van de hoogte van het tarief, en van de inkomensverdeling (nl. hoeveel belastingplichtigen vinden we waar in de tariefstructuur). **Deze tekst probeert deze zaken op een eenvoudige manier te kwantificeren. We berekenen met hoeveel de progressiviteit en dus ook de herverdeling van de personenbelasting verandert bij de overstap naar een vlaktaks.**

4

In dat opzicht is het antwoord van staatsecretaris Van Quickenborne in één van de interviews in de rand van het VLD-congres op een vraag naar de billijkheid van een vlaktaks: *“een gelijke procentuele bijdrage betekent toch dat iemand die 10 keer meer verdient, ook 10 keer meer betaalt. Dat is toch eerlijk”* nogal kort door de bocht. De simpelheid van dergelijk antwoord op één van de meest complexe vragen in een samenleving (nl. wat is een billijke verdeling?) zou aandoenlijk zijn, ware ze ook niet tegelijkertijd ergerlijk door haar gebrek aan argumentatie.

Bemerkt trouwens dat de mate van herverdeling de resultante is van twee factoren: de progressiviteit (de stijging van het gemiddelde tarief) en de hoogte van de gemiddelde belastingvoet voor de hele bevolking (de belastingdruk zeg maar). Een belasting kan progressiever zijn (de gemiddelde voet stijgt sneller doorheen de inkomensklassen), en toch minder herverdelend (de ongelijkheid na belastingen daalt minder dan voorheen het geval was). Dat was bijvoorbeeld het geval bij de twee laatste belastinghervormingen in België. In tegenstelling met wat velen dachten, nam de progressiviteit telkens toe. Maar de hervorming deed ook de gemiddelde belastingdruk dalen. We kregen derhalve een progressiever systeem, maar met minder “kracht”, als het ware. De herverdeling via de personenbelasting daalde daardoor (voor wat betreft de laatste hervorming: zie Valenduc, 2002 en 2005).

Deze studie vormt slechts een aanzet tot een grondiger en gedetailleerder analyse van voorstellen tot een vlaktaks. We verwaarlozen de volgende zaken. Over de door de voorstanders veronderstelde winst die geboekt wordt bij de invoering van een vlaktaks door de verhoogde eenvoud van het belastingsysteem, doen we geen uitspraken. We hebben geen model dat toelaat de impact te meten op de administratieve kosten van de belastinginning. Wat we wel weten is dat de complexiteit en dus administratieve kost van het belastingsysteem niet in de eerste plaats voortvloeit uit de nu nog bestaande vijf tarieven. De tijdswinst om een aanslag te berekenen met één uniforme voet, dan wel met stijgende tarieven is marginaal. Als er al administratieve kosten voortvloeien uit complexiteit dan heeft die te maken met de aftrekken en verminderingen in het systeem. Zoals we verder in de tekst zullen zien spelen die inderdaad een cruciale rol in ons verhaal, zowel voor wat betreft de bepaling van de opbrengstneutrale aanslagvoet, als voor wat betreft de verdelingseffecten.

Ook de mogelijke incentief-effecten komen niet, of slechts zijdelings aan bod. We geven wel een beschrijving van de marginale aanslagvoeten in het huidige belastingsysteem, en kunnen die derhalve vergelijken met de nieuwe marginale aanslagvoet van de vlaktaks. Maar we doen geen pogingen om daarvan de tewerkstellingseffecten te schatten.

In de volgende paragraaf schetsen we kort de gebruikte gegevens en de methodologie. In paragraaf 3 geven we weer hoe de *verdeling* van de gemiddelde en marginale aanslagvoeten er in 2002 uitzag. Al te vaak wordt er immers ondoordacht van uitgegaan dat iedereen aan ongeveer 50% wordt belast. Deze misvatting kan gebaseerd zijn op de globale macro-economische belastingdruk als percentage van het BBP. Daarin wordt trouwens niet alleen de spreiding over individuen verwaarloosd, maar worden ook

sociale bijdragen (die door de meeste economen niet als belastingen worden gepercipieerd, toch zeker niet in hun volledigheid), personenbelasting, indirecte belastingen, en vennootschapsbelasting allemaal samengevoegd. We weerleggen in deze paragraaf ook de boude bewering dat het huidige belastingsysteem nu niet meer zou herverdelen. In paragraaf 4 stellen we eerste scenario's voor. Die zijn gebaseerd op voorstellen die recent gelanceerd werden in het publieke debat. Ze zijn niet noodzakelijk opbrengstneutraal. Wel integendeel. Ze brengen aan het licht dat een ernstig voorstel tot invoering van een vlaktaks niet om een grondslagverbreding heen kan. Dat betekent dat het in vraag stellen van aftrekken en verminderingen zeker deel moet uitmaken van een politieke discussie over de vlaktaks. Daarom besteden we in paragraaf 5 kort aandacht aan de verdeling van enkele belangrijke aftrekken en verminderingen doorheen de inkomensverdeling. In paragraaf 6 tenslotte geven we de resultaten van opbrengstneutrale scenario's.

2. Gegevens en werkwijze

De berekeningen zijn gebeurd op een geanonimiseerde toevallige steekproef van 22731 fiscale aangiften uit de personenbelasting (inkomens 2001, aanslagjaar 2002, hierna afgekort tot AJ2002). De “actuele” situatie is dus de situatie van voor de laatste belastinghervorming, nl. het belastingsysteem zoals in voege in 2001. Dit zijn de meest recent beschikbare microgegevens, dat wil zeggen op het niveau van het fiscale gezin. **Het gebruik van microgegevens is essentieel voor elke discussie over de verdelingseffecten van een belastinghervorming.**

De dataset bevat de variabelen zoals ingevuld door de belastingplichtige op het aanslagbiljet: bruto-inkomens, inkomsten uit onroerend goed, bewezen beroepskosten, giften, enz. Daarnaast hebben we ook het belastbare inkomen waarop de aanslag werd gevestigd, en de gevestigde aanslag. We beschikken niet over het programma waarmee de aanslag gevestigd werd, of over tussenliggende variabelen. Dit is een ernstige beperking bij onze analyses. We observeren bijvoorbeeld niet in welke mate bewezen beroepskosten door de fiscus aanvaard werden of verminderd, of in welke mate aangegeven intrestlasten voor hypothecaire leningen daadwerkelijk in mindering werden gebracht.

De geobserveerde aanslag is de betaalde belasting voor de “staat” (we gebruiken hier de terminologie van het aanslagbiljet). We maken dus abstractie van extra betaalde belastingen zoals gemeentelijke, provinciale of gewestelijke opcentiemen.

Een cruciale variabele in onze analyse is de gemiddelde aanslagvoet. Dat is de betaalde belasting gedeeld door het belastbare inkomen van de fiscale eenheid. Wat de teller betreft is er geen probleem. We observeren die rechtstreeks in de dataset. De noemer levert meer problemen op. We zouden kunnen kiezen voor het belastbare inkomen zoals het tot stand komt na toepassing van alle aftrekken in de gebruikte dataset. Maar dat maakt de resultaten labiel wanneer we elementen wijzigen tussen het bruto belastbare inkomen en het belastbare inkomen (nl. de aftrekken). Anderzijds beantwoordt ook het bruto-inkomen zelf (voor alle aftrekken) niet echt aan de voorwaarden. Immers, iedereen is het er over eens dat de kosten gemaakt om het inkomen te verwerven geen deel uitmaken van de belastbare grondslag. Aangezien juist deze bewezen kosten één van de factoren zijn waar we in de simulaties willen mee variëren, hebben we voor volgende tussenoplossing gekozen. **Het inkomen voor belasting dat gebruikt wordt om de gemiddelde aanslagvoet te berekenen, is het bruto-inkomen uit alle inkomensbronnen verminderd met de forfaitaire beroepskosten.** Met forfaitaire beroepskosten bedoelen we het schema van de loon- en weddetrekkenden. Deze belangrijke veronderstelling staat los van het al dan niet aanvaarden van de bewezen kosten. Ze dient enkel als een constructie van een onveranderd vergelijkingspunt doorheen de simulaties.

Om de verdelingseffecten te beschrijven hebben we een grootte nodig die ons toelaat de fiscale gezinnen te ordenen van arm naar rijk. We gebruiken daarvoor dezelfde variabele als voor de berekening van de gemiddelde aanslagvoet: het bruto inkomen voor belasting, maar na aftrek van de forfaitaire beroepskosten. Om rekening te houden met de schaalvoordelen voortvloeiend uit gezinsgrootte hebben we gedeeld door een eenvoudige equivalentieschaal: de vierkantswortel van het aantal gezinsleden. Daarna hebben we decielen gemaakt zó dat er in elk deciel 10% van de bevolking zit (gemeten aan de hand van het aantal personen in het fiscale gezin). Het eerste deciel bevat derhalve de 10% armste individuen. Het hoogste deciel de 10% rijkste.

3. De werkelijkheid van gemiddelde en marginale tarieven

Tabellen 1 en 2 geven informatie over het gemiddelde tarief in de personenbelasting. **De gemiddelde aanslagvoet in de personenbelasting over de hele fiscale bevolking gemeten bedraagt 15,7%.⁵** Voor hen voor wie dit verrassend weinig lijkt merken we volgende drie zaken op:

1. *Het gaat hier enkel om de druk van de personenbelasting op het inkomen na aftrek van de sociale zekerheidsbijdragen.*
2. *Er zijn 17,8% belastingplichtigen die geen belasting betalen. Indien we het gemiddelde enkel berekenen over de fiscale gezinnen met een strikt positieve belasting komen we aan 18,9%*
3. *Het betreft hier de gemiddelde aanslagvoet op het inkomen voor aftrekken worden toegepast (behalve forfaitaire beroepskosten).*
4. *Het verrassingseffect kan de visie ondersteunen dat de perceptie van belastingdruk niet in de eerste plaats bepaald wordt door de gemiddelde voet, maar wel door de marginale voet. Op de marginale voeten komen we verder in deze tekst terug.*

Bijna 60% van de belastingplichtigen die een fiscale aangifte indienen heeft een gemiddelde belastingvoet die de 20% niet overschrijdt. Slechts 14% van de belastingplichtige gezinnen heeft een aanslagvoet van meer dan 30%, en minder dan 1% zit boven de 40%.

Het spreekt vanzelf dat de gemiddelde aanslagvoet hoger zou zijn indien we het gemiddelde berekenen op het belastbare inkomen nadat alle aftrekken zijn toegepast. Voor het geval dit het referentiepunt zou zijn dat velen gebruiken in publieke discussies over de belastingdruk, nemen we een analoge tabel op in de appendix met daarin de betaalde belasting gedeeld door het inkomen *na aftrekken*. Daaruit blijkt dat de conclusie dat de discussies over de personenbelasting vaak gevoerd worden met een veel te hoge gemiddelde belastingvoet in het achterhoofd, zonder meer stand houdt. Het gemiddelde bedraagt nu 16,9% (20,5% als we de nullen uitsluiten) en ook hier zit meer dan de helft van de gezinnen onder de 20% (m.n. 53,5% van de fiscale gezinnen).

Dat niet iedereen die gemiddelde belasting van 15,7% betaald kunnen we ook nog op een andere manier voorstellen dan aan de hand van de verdeling in tabel 1. In tabel 2 geven we diezelfde gemiddelde belastingvoet doorheen de 10 welvaartsdecielen, en voor enkele duidelijk onderscheiden socio-economische groepen.

⁵

Het gaat hier wel om het gemiddelde van de gemiddelde aanslagvoet voor alle fiscale gezinnen. Eerst wordt de gemiddelde aanslagvoet voor een gezin berekend. Daarna berekenen we het gemiddelde hiervan over alle gezinnen. Dat geeft een ander resultaat dan de gemiddelde aanslagvoet als resultaat van de deling van de gemiddelde betaalde belasting door het gemiddelde belastbare inkomen. Deze laatste gebruiken (en rapporteren) we om opbrengstneutrale vlaktaksen te bepalen.

Tabel 1: Verdeling van de gemiddelde aanslagvoeten in klassen (belasting betaald op het belastbaar netto inkomen voor aftrekken)

Klasse	% van de gezinnen met een gemiddelde aanslagvoet in deze klasse	Cumulatief %
0	17,8	17,8
0 tot 5%	12,0	29,8
5 tot 10%	9,5	39,3
10 tot 15%	8,5	47,8
15 tot 20%	9,6	57,4
20 tot 25%	12,8	70,2
25 tot 30%	15,7	85,9
30 tot 35%	9,8	95,7
35 tot 40%	3,4	99,1
40 tot 45%	0,7	99,8
45 tot 50%	0,2	100,0
> 50%	0,0	100,0

De eerste kolom in tabel 2 is de gemiddelde belastingvoet t.o.v. het inkomen voor belasting zoals hierboven bepaald, d.w.z. na aftrek van de forfaitaire beroepskosten, maar voor eender welke andere aftrek. Het gemiddelde tarief stijgt sterk doorheen de decielen en illustreert de progressiviteit van het belastingsysteem. Dit is onlosmakelijk verbonden met herverdeling door het belastingsysteem. De ongelijkheid gemeten aan de hand van de Gini coëfficiënt bedraagt 41,8 voor belastingen, en is gereduceerd tot 33,0 na belastingen. Wel heel opvallend is dat het gemiddeld belastingtarief niet blijft stijgen tot bij de hoogste inkomens. Tussen deciel 9 en 10 valt het gemiddelde tarief terug van 28,6 naar 28,1%. Dat betekent dat de gezinnen uit het hoogste deciel eigenlijk relatief minder belastingen betalen dan de gezinnen uit het zevende deciel.

Om dit belangrijke punt nog beter uit de verf te laten komen geven we in kolom (2) de gemiddelde belastingvoet berekend op het inkomen dat werkelijk aan de belasting onderworpen wordt, d.w.z. op het inkomen nadat alle aftrekken werden toegepast (forfaitaire of bewezen kosten, intrestlasten van leningen, giften, etc). Voor alle decielen stijgt de belastingdruk (want de noemer wordt kleiner). Maar het belangrijkste resultaat is dat het hoogste deciel nu inderdaad ook het meest belastingen betaalt. Deze vaststelling duikt steeds weer op in deze tekst: de bestaande aftrekken zorgen voor een erosie van de progressiviteit bovenaan de inkomensverdeling. We komen hier uitgebreid op terug in paragraaf 5, want **elke ernstige discussie over een vlaktaks kan niet heen om de discussie over de grondslagverbreding en dus over de aftrekken.**

Tabel 2: Verloop van de gemiddelde aanslagvoeten over de decielen en voor socio-economische groepen in 2002 (in %)

	(1) op het netto inkomen voor aftrekken	(2) op het belastbare inkomen na alle aftrekken	(3) op het inkomen boven het vrijgestelde minimum
alle fiscale gezinnen	15,7	16,9	25,2
naar deciel van welvaart			
1	0,4	0,4	2,5
2	3,1	3,2	9,7
3	5,5	5,7	12,2
4	11,2	11,6	21,6
5	16,5	17,2	28,6
6	21,2	22,2	33,7
7	24,2	25,5	36,3
8	26,5	28,0	37,9
9	28,6	30,8	39,5
10	28,1	33,3	40,3
naar type inkomen			
lonen en wedden	22,2	23,0	32,3
vervangingsinkomen	7,3	7,7	12,2
zelfstandig inkomen	12,2	17,8	29,3
gemengd inkomen	17,8	19,2	29,2
naar type gezin			
Alleenstaand	14,7	15,6	22,6
Éénverdiener	10,7	12,2	21,8
twee verdieners	20,1	21,7	31,9

De derde kolom van tabel 2 tenslotte berekent het gemiddeld tarief op een eerder kunstmatige wijze. Soms wordt gesteld dat het huidige belastingsysteem al zeer sterk op een vlaktaks lijkt, aangezien boven het vrijgestelde minimum de meeste belastingplichtigen aan hetzelfde tarief zouden worden belast. In kolom (3) geven we daarom de gemiddelde belastingvoet berekend als de belasting gedeeld door het inkomen boven het vrijgestelde minimum.⁶ Als bovenstaande stelling klopt dan moet dit “gemiddelde tarief” min of meer constant zijn. Onze berekeningen tonen aan dat deze uitspraak niet klopt. **Ook boven het vrijgestelde minimum blijft er een duidelijke stijging van het gemiddelde tarief waar te nemen** van ongeveer 2,5% tot 40,3%. De

⁶ Daarbij hebben we enkel deze observaties behouden waarvoor we een strikt positieve belasting observeren. De bepaling van het inkomen boven het vrijgestelde minimum gebeurde door van het belastbare inkomen het vrijgestelde minimum af te trekken. Dat laatste werd bepaald op basis van de vrijstellingen geldig voor AJ2002: 5350 € voor de belastingplichtige, 4320 € voor de echtgeno(o)t(e) van de belastingplichtige, een extra vrijstelling van 1140 € voor elke bijkomende volwassene, en vrijstellingen van 1140, 1780, 3360, en 4050 € voor kinderen van respectievelijk rang 1, 2, 3, en 4 of meer.

reden hiervoor ligt in de belastingverminderingen die worden toegekend (waaronder deze voor vervangingsinkomens een belangrijke rol spelen in de progressiviteit), en in de stijgende marginale tarieven.

We eindigen de bespreking van het verloop van de gemiddelde belastingvoet doorheen de decielen met een verwijzing naar de appendix. Daarin nemen we een tabel en figuur op die de vaststellingen hierboven nog verder verfijnen (tabel A2). Naast het overduidelijke patroon van stijgende tarieven doorheen de welvaartsverdeling van arm naar rijk, vinden we ook een grote variatie in de gemiddelde aanslagvoet binnen elk deciel. Dat betekent dat op een zelfde welvaartspositie (gemeten als inkomen voor belasting) de betaalde belasting aanzienlijk kan verschillen. Ook dit heeft weer te maken, niet met de stijgende marginale tarieven, maar met het samenspel van een heterogene fiscale populatie, een belastingstelsel dat daar –wellicht terecht - probeert rekening mee te houden, en het differentiële gebruik van aftrekmogelijkheden.

In het onderste deel van tabel 2 geven we de gemiddelde aanslagvoeten voor enkele relevante socio-economische categorieën. Het relatief belang van deze groepen en hun positionering in de welvaartsverdeling is weergegeven in tabel A3 in de appendix. Zeker bij de classificatie naar belangrijkste inkomensbron spelen de aftrekken (waarschijnlijk de bewezen beroepskosten) weer een hoofdrol. De gemiddelde voet op het inkomen voor belasting, waarbij de bewezen kosten en andere aftrekken nog niet in rekening werden gebracht, is voor zelfstandigen iets meer dan de helft van voor loon- en weddetrekkenden (12,2% tegenover 22,2%). Berekend op het inkomen na aftrekken zijn het nog steeds de loon- en weddetrekkenden die meest belast worden, maar ook de zelfstandigen betalen nu toch al meer dan het gemiddelde van 16,9%. Enkel de vervangingsinkomsten betalen een pak minder belastingen.

Tabel 3 geeft de verdeling van de *marginale* aanslagvoeten in 2002. Boven het vrijgesteld minimum waren er in 2002 nog 7 aanslagvoeten, o.a. deze van 52,5% en 55%. De verdeling van de fiscale gezinnen over de marginale aanslagvoeten kan niet anders dan een raming zijn. Immers, een marginale aanslagvoet is geen eenduidig concept voor gezinnen waar er meer dan één inkomenstrekker is. De extra belasting hangt immers af van wie het extra inkomen verdient. Bovendien is de marginale aanslagvoet voor fiscale koppels afhankelijk van tal van andere interferenties in het belastingstelsel, bijvoorbeeld de toepassing van het huwelijksquotiënt. We hebben de marginale aanslagvoet als volgt geraamd. Voor alleenstaanden namen we het belastbare inkomen zonder de afzonderlijk belastbare componenten. Voor koppels verdeelden we dit laatste inkomensconcept à rato van de verhouding tussen de beroepsinkomsten voor

de twee partners. Voor het hoogste inkomen gingen we na waar het zich in het barema bevond. Impliciet gaan we er dus van uit dat de marginale aanslagvoet die hier aan een gezin wordt toegekend deze is die volgt uit een marginale toename van het inkomen van de hoogste verdiener. Het resultaat van deze toewijzing van een marginale aanslagvoet aan elk fiscaal gezin staat in tabel 3. Aangezien de discussie meestal gaat over hoe hoog de marginale aanslagvoeten zijn, hebben we de tabel geordend van hoog naar laag.

Tabel 3: Verdeling van de marginale aanslagvoeten

Klasse	% van de gezinnen met een marginale aanslagvoet in deze klasse	% van de gezinnen met een marginale aanslagvoet hoger dan de rij-hoofding
55%	1,5	1,5
52,5%	3,4	5,0
50%	11,9	16,8
45%	51,6	68,4
40%	14,2	82,7
30%	4,6	87,2
25%	1,4	88,6
0%	11,4	100,0

Het verschil met de verdeling van de gemiddelde aanslagvoeten is treffend. Vooreerst bedraagt het “gemiddelde” marginale tarief (d.w.z. het marginale tarief berekend voor alle fiscale gezinnen, en dan het gemiddelde berekend) maar liefst 39,2% (en 44,2% als we de nullen weglaten bij de berekening van het gemiddelde). Vergelijk dit met het gemiddelde tarief van 15,7% hierboven en het is duidelijk dat het verwaarlozen van het onderscheid tussen gemiddelde en marginale tarieven in discussies op het publieke forum tot meer dan wat kleine misverstanden zal leiden.

Maar liefst 83% van de gezinnen heeft een marginale aanslagvoet van 40% of meer. Een voorstel waarin het hoogste tarief 40% bedraagt, betekent een verlaging van het marginaal tarief voor maar liefst 68% van de belastingplichtige gezinnen (nl. al deze met een marginaal tarief van 45% of meer). En de instelling van een uniek tarief van 25% zou voor bijna 90% van de gezinnen een verlaging van het marginaal tarief betekenen. Voorwaar een aantrekkelijk voorstel uit electoraal perspectief. Alleen moeten we ook eerst nog de budgettaire haalbaarheid ervan en de verdelingsimplicaties bekijken in paragrafen 4 en 5.

Tabel 4 bevestigt dit verhaal van hoge marginale tarieven door het “gemiddelde” marginale tarief te geven voor elk deciel. Bemerkt dat dit onderhevig blijft aan de onzekerheid over wat het marginale tarief voor het gezin werkelijk is (of sterker nog:

aan de conceptuele moeilijkheid een marginaal tarief op gezinsniveau te bepalen zonder bijkomende veronderstellingen). Reeds in het tweede deciel is het marginale tarief opgelopen tot bijna 40%. De reden daarvoor ligt in het feit dat de vrijgestelde minima berekend worden als belastingverminderingen, en niet als echte aftrekken van het belastbaar inkomen. Ook vervangingsinkomsten, die in de analyse op basis van gemiddelde tarieven veel lager worden belast, worden onderworpen aan een marginaal tarief van meer dan 40%.

Tabel 4: Verloop van de marginale aanslagvoeten over de decielen en voor socio-economische groepen in 2002 (in %)

alle fiscale gezinnen	39,2
naar deciel	
1	10,8
2	36,3
3	40,7
4	43,0
5	43,1
6	43,3
7	44,3
8	44,5
9	45,9
10	47,6
naar type inkomen	
lonen en wedden	38,6
vervangingsinkomen	40,7
zelfstandig inkomen	37,0
gemengd inkomen	38,8
naar type gezin	
alleenstaand	36,8
éénverdiener	42,7
twee verdieners	42,4

4. Het belang van opbrengstneutraliteit

In de voorstellen die recent gelanceerd werden ontbreekt meestal een specifiek tarief voor de vlaktaks. Voor Dedeker (2005) moet het *“een laag tarief [zijn]: 25 tot maximum 35 procent. Voor de rest geen gezever: geen aftrekposten en geen toemaatjes meer”*. Anderen lanceren tarieven voor een tweetaks als voorloper van de vlaktaks en denken aan 20 en 40%. We starten daarom met simulaties van vlaktaksen die rond deze tarieven liggen. De resultaten van de simulaties worden samengevat in twee tabellen:

tabel 5 en tabel 6. Tabel 5 bevat de effecten op de overheidsontvangsten, en de verdelingsimplicaties. In Tabel 6 worden de gemiddelde aanslagvoeten van deze gesimuleerde systemen vergeleken met de gemiddelde aanslagvoet van het bestaande belastingsysteem.

We deden vier oefeningen:

1. *een uniform tarief van 25% op het bruto-inkomen na aftrek van de beroepskosten. We behielden de beroepskosten omdat deze ook voor de Hoge Raad voor Financiën (2002) essentieel behoren tot het algemeen stelsel van belastingen en niet tot de fiscale uitgaven. Voor de beroepskosten pasten we het forfaitair schema toe of de aangegeven kosten indien geopteerd werd voor het schema van de werkelijke kosten. In het kader van bovenstaande uitspraak (“geen gezever”) doen we geen enkele andere aanpassing. Er zijn dus ook geen vrijgestelde minima.*

De eerste kolom van tabel 5 toont welke schokeffecten dit voorstel veroorzaakt. De belastingontvangsten uit de personenbelasting nemen met 6,3% toe. Toegepast op de geraamde ontvangsten voor 2005 is dit een toename met 2,1 miljard euro.⁷ Vraag is natuurlijk of dit scenario realistisch is, als we kijken naar de verdelingseffecten doorheen de decielen. Het welvaartsverlies in de onderste helft van de inkomensverdeling lijkt eerder op een sociaal bloedbad. De reden daarvoor ligt in het volledig uitgommen van de progressiviteit van het systeem. Tabel 6 toont hoe de stijgende gemiddelde tarieven (die zouden zorgen voor herverdeling) nu zelfs omgeturnd worden tot dalende gemiddelde tarieven in de bovenste helft van de verdeling. In die zone is het systeem regressief geworden. De reden daarvoor ligt in de hogere aftrek voor beroepskosten (zie paragraaf 5). In tabel A5 geven we een exacte kwantificering van de reductie in herverdelende kracht van een belastingsysteem. Daaruit blijkt dat dit scenario de herverdeling met maar liefst 69% doet afnemen.

⁷

Voor 2005 worden de ontvangsten van natuurlijke personen geraamd op 33,1457 miljard Euro (p. 141 van de Algemene toelichting bij de Begroting van 2005).

Tabel 5: Vlaktaksen zonder opbrengstneutraliteit: impact op overheids-opbrengsten en welvaartsveranderingen per deciel

vlaktaks nr.	1	2	3	4
omschrijving van de simulatie				
	enkel beroeps- kosten aftrekbaar, geen vrijgestelde minima	invoering vrijgestelde minima	behoud alle aftrekken en invoering vermindering vervangingsinkomsten	
vlaktarief	25%	25%	25%	35%
effect op de belastingontvangsten				
in %	6,3	-26,8	-38,2	-11,9
in miljard €voor 2005	2,1	-8,9	-12,7	-4,0
% verandering in het inkomen per capita na belasting				
deciel				
1	-23,7	-0,9	-0,2	-0,5
2	-22,0	-5,1	-0,5	-2,1
3	-20,0	-6,2	1,4	-1,0
4	-14,8	-2,4	5,0	0,0
5	-9,2	2,1	7,4	0,7
6	-3,8	6,4	9,8	1,9
7	0,1	9,3	12,0	3,2
8	3,6	11,6	14,0	4,5
9	7,6	14,3	16,3	6,1
10	12,3	16,7	18,3	8,2
Alle decielen	-8,0	4,0	7,8	1,8

2. een uniform tarief van 25% op het bruto-inkomen na aftrek van de beroepskosten (simulatie 1 dus), maar met vrijgestelde minima zoals geldig in AJ2002.

Het sociaal bloedbad wordt nu vermeden. Immers de invoering van de vrijgestelde minima herstelt de progressiviteit van het belastingstelsel (zie kolom 2 in tabel 6). Vandaar dat **elk ernstig voorstel voor een vlaktaks uitgaat van twee elementen: een uniek tarief boven een vrijgesteld minimum**. Anderzijds sluit deze invoering van de vrijgestelde minima niet uit dat de herverdelende effecten van dit voorstel nog steeds zeer regressief zijn. De verliezen in de laagste decielen zijn weliswaar kleiner geworden, maar niet verdwenen, en de winsten zijn uitermate groot in de hogere decielen. De reductie van de herverdeling van het belastingstelsel is teruggebracht van 69% tot 35%. Maar het grootste euvel van deze simulatie ligt in de daling van de belastingontvangsten met 26,8% of 8,9 miljard euro. Het voorstel is m.a.w. niet opbrengstneutraal (simulatie 1 was dat natuurlijk ook niet). Dat bemoeilijkt uitermate een heldere discussie over een beleidsvoorstel. Immers, bij niet-opbrengstneutraliteit

kan de discussie zich nooit beperken tot de effecten van de maatregel op zich, maar moeten de voorstanders ervan ook duidelijk maken hoe ze deze gedaalde overheidsontvangsten in hun evaluatie opnemen. Ofwel zullen er voor dat bedrag elders ontvangsten moeten gezocht worden, en moeten ook daarvan de verdelingseffecten in kaart gebracht worden. Ofwel moeten de overheidsuitgaven met dat bedrag omlaag. In dat geval moet de discussie gevoerd worden over welke uitgaven zullen geschrapt worden. Dat dit eveneens belangrijke verdelingsimplicaties heeft staat buiten kijf. Juist om het debat op een verantwoorde manier te beperken tot de essentie van de voorstellen hanteren economen deze opbrengstneutraliteit als basisregel in elke evaluatieoefening. Bij de simulaties in paragraaf 6 is dat dan ook ons uitgangspunt. Maar eerst verscherpen we het beeld van de schending van opbrengstneutraliteit nog wat in de volgende twee simulaties.

3. *in deze simulatie veronderstellen we dat de politieke wil om iets aan de aftrekken te doen zwak zal zijn. **We behouden dus niet alleen de ongewijzigde beroepskosten maar ook alle ander bestaande aftrekken.** Anderzijds laten we in deze simulatie toe dat de kritiek op de averechtse herverdeling uit voorstel 2 de voorstanders van de vlaktaks over de streep haalt om de belangrijke **belastingvermindering voor vervangingsinkomsten** te behouden. We houden het tarief op 25%. De belastingvermindering op de vervangingsinkomsten verwijdt ons natuurlijk steeds verder van een echte vlaktaks. Juist daarom hebben we ze hier zeer eenvoudig gehouden: een vermindering van 2000 € voor die gezinnen waar het inkomen enkel uit vervangingsinkomen bestaat.*⁸

Als we bereid zijn de verliezen in de eerste twee decielen en de ongelijke verdeling van de winst te verwaarlozen lijkt dit een verleidelijke beleidskeuze. Immers, bijna iedereen wint. Dit is natuurlijk slechts schijn, want de overheidsontvangsten dalen met 13 miljard euro. Bovendien blijft het voorstel uitermate regressief. De laagste decielen verliezen nog steeds. De 20% meest welvarende gezinnen winnen meer dan 15%.

Zelfs een tarief van 35% (het maximale tarief voorgesteld door Dedecker) uit simulatie 4 kan de zware schending van opbrengstneutraliteit slechts gedeeltelijk teniet doen.

⁸

Deze vermindering is geïnspireerd op de plafonds op deze vermindering die in AJ2002 in voege waren, maar die verschillend waren voor alleenstaanden en koppels, en varieerden met het type vervangingsinkomen. We hebben de vermindering beperkt à rato van het deel vervangingsinkomen in het totaal belastbaar netto inkomen, en ze kan nooit groter worden dan de te betalen belasting.

Tabel 6: Vlaktaksen zonder opbrengstneutraliteit: verloop van de gemiddelde aanslagvoet doorheen de decielen

omschrijving van de simulatie					
		1	2	3	4
		enkel beroeps- kosten aftrekbaar, geen vrijgestelde minima	invoering vrijgestelde minima	behoud alle aftrekken en invoering vermindering vervangingsinkomsten	
deciel	AJ2002	vlaktarief van			
		25%	25%	25%	35%
1	0,4	24,0	1,3	0,6	0,9
2	3,1	24,7	8,3	3,7	5,2
3	5,5	24,7	11,7	4,3	6,4
4	11,2	24,7	13,7	6,9	11,3
5	16,5	24,6	15,1	10,5	16,0
6	21,2	24,5	16,5	13,7	19,8
7	24,2	24,4	17,5	15,3	21,9
8	26,5	24,2	18,3	16,5	23,3
9	28,6	23,7	18,8	17,4	24,5
10	28,1	20,6	17,6	16,4	23,0
Alle decielen	15,7	24,1	13,5	10,1	14,6

4. een uniform tarief van 35% op het belastbare inkomen uit simulatie 3 (met behoud van de vermindering voor vervangingsinkomsten).

De belastinginkomsten uit de personenbelasting blijven dalen met bijna 12% of 4 miljard euro. Ook in dit voorstel stijgt de welvaartswinst met het niveau van welvaart.

We besluiten deze eerste berekeningen met de volgende vaststellingen:

- *het verwaarlozen van de voorwaarde van opbrengstneutraliteit maakt een redelijke discussie over de effecten van de vlaktaks bij voorbaat onmogelijk;*
- *de vrijgestelde minima spelen een cruciale rol in het vermijden van een sociaal bloedbad, maar hebben vanzelfsprekend een effect op de opbrengstneutrale unieke voet die mogelijk zal zijn;*
- *hetzelfde geldt voor de aftrekken en verminderingen: opbrengstneutraliteit leidt binnen een pleidooi voor een lage unieke belastingvoet onvermijdelijk tot de nood aan een verruiming van de belastbare grondslag en opent dus de discussie over de fiscale aftrekken.*

Voor we in paragraaf 6 enkele opbrengstneutrale hervormingen analyseren schetsen we derhalve eerst in de volgende paragraaf een beeld van de belangrijkste aftrekken en verminderingen.

5. De verdeling van enkele belangrijke aftrekposten en belastingverminderingen

Zowel bij de beschrijving van de gemiddelde belastingvoet in paragraaf 4 als in de vorige paragraaf komt het belang van de aftrekken en verminderingen tot uiting. “Aftrekken” zijn bedragen die in mindering worden gebracht van het bruto belastbaar inkomen om tot het concept te komen waarop het barema wordt toegepast. “Verminderings” zijn verminderingen van de te betalen belasting. Beroepskosten, giften, en intresten betaald voor leningen zijn aftrekken van het belastbare inkomen. We merken op dat we het concept “aftrekken” en fiscale uitgaven hier zeker niet door elkaar gebruiken. Beroepskosten worden niet als een fiscale uitgave beschouwd omdat men er bij de conceptie van het belastingsysteem van uit gaat dat ze niet behoren tot de belastbare grondslag (die het netto-inkomen is, d.w.z. na aftrek van de kosten gemaakt om het inkomen te verwerven). Kapitaalsaflossingen, pensioensparen, en vervangingsinkomsten geven recht op een belastingvermindering.

In een belastingstelsel met stijgende marginale tarieven is het onderscheid cruciaal. Immers, bij een belastingaftrek neemt het nominale voordeel ervan toe met het belastbare inkomen. Bij een belastingvermindering hangt het ervan af hoe deze gespecificeerd is. Indien het om een vast bedrag gaat, dan is het onderscheid met een belastingaftrek voor de hand liggend. Het nominale bedrag van de vermindering neemt nu niet meer toe met het belastbare inkomen. Vaak echter wordt ook de vermindering gemoduleerd in functie van het belastbare inkomen of andere parameters. In het Belgische belastingstelsel wordt de zaak er niet eenvoudiger op aangezien de vrijgestelde minima, i.t.t. wat veel niet-specialisten denken, geen aftrekken zijn, maar berekend worden als een belastingvermindering.

In het databestand waarmee we de simulaties uitvoeren hebben we zowel de componenten van het bruto inkomen, als het belastbare inkomen waarop het barema wordt toegepast. Dat betekent dat we een beeld kunnen schetsen van het totale bedrag aan aftrekken dat een fiscaal gezin geniet. Voor de ontbinding van deze totale aftrek in de deelcomponenten hebben we ons beperkt tot een schets van de aangegeven beroepskosten en de rest. Immers, wat de andere posten betreft (bvb. intresten aangaan om een onroerend goed te verkrijgen of te verbouwen) hebben we niet de

informatie waarop de werkelijke aanslag gebaseerd is, enkel wat door de belastingplichtige werd ingevuld op de belastingaangifte. Dit is niet noodzakelijk het bedrag dat finaal bij de belastingaanslag in rekening werd gebracht. Daarom hebben we het beeld van andere aftrekken (en ook verminderingen) dan de beroepskosten beperkt tot een beschrijving van het percentage belastingplichtigen dat gebruik maakt van deze aftrek of vermindering. Het is dit beeld dat geschetst wordt in Tabel 7.

Tabel 7: Percentage van de fiscale gezinnen dat gebruik maakt van een aftrek of vermindering

	aftrekken			verminderingen	
	bewezen beroeps- kosten	intresten	giften	kapitaals- aflossingen	pensioen- sparen
Alle fiscale gezinnen	9,3	27,9	9,2	37,8	21,3
per deciel					
1	2,7	6,2	0,9	7,8	3,3
2	4,2	13,7	2,9	18,5	8,0
3	3,0	12,7	5,0	18,7	10,1
4	4,6	19,0	7,5	27,7	12,5
5	5,6	25,3	8,9	36,1	18,7
6	7,3	31,2	9,0	44,2	24,2
7	9,2	39,8	9,7	51,6	27,0
8	10,2	42,8	12,8	56,6	32,9
9	16,1	48,2	16,7	62,9	39,7
10	37,5	53,6	24,1	70,5	47,9
per type inkomen					
lonen en wedden	0,3	35,2	8,6	45,5	26,1
vervangingsinkomen	0,1	5,0	11,0	10,7	6,9
zelfstandig inkomen	64,0	41,7	9,9	56,2	35,9
gemengd inkomen	15,4	38,4	8,2	50,4	26,5
per type gezin					
alleenstaand	5,9	17,6	6,1	25,1	14,1
éénverdiener	15,7	28,1	11,6	39,7	23,6
tweeverdieners	13,1	48,6	14,3	62,2	34,5

Tabel 7 bevestigt de wijd verspreide opvatting dat veel van de aftrekken en verminderingen vooral gebruikt worden door de hogere inkomensgroepen.⁹ Zeker de aangifte van werkelijke beroepskosten is sterk vertekend ten gunste van de hogere inkomensgroepen. Ongeveer 38% van de belastingplichtige gezinnen in het hoogste deciel geeft werkelijke beroepskosten aan, terwijl dat in de onderste helft van de

⁹ We namen in deze tabel de belastingvermindering voor vervangingsinkomsten niet op. Het gebruik ervan vloeit rechtevree voort uit de aanwezigheid van een vervangingsinkomen. De verdeling daarvan over de decielen staat in tabel A3 van de appendix. De vervangingsinkomens bevinden zich in hoofdzaak in de decielen 2, 3 en 4.

verdeling nog geen 5% bedraagt. Dat het verschil van de aangifte van werkelijke beroepskosten zeer sterk uiteenloopt tussen loon- en weddetrekkenden enerzijds en zelfstandigen anderzijds, zal ook weinig verbazing wekken.

Wat de andere aftrekken betreft is de vertekening ten gunste van de hogere decielen iets minder uitgesproken maar toch overduidelijk.

Tabel 8 toont het bedrag van de aftrekken en van de aangegeven beroepskosten.

Tabel 8: Bedrag van de beroepskosten en alle andere aftrekken

	alle beroepskosten	bewezen kosten (enkel voor de positieve gevallen)	andere aftrekken
Alle fiscale gezinnen	3910	28635	1156
per deciel			
1	497	3169	186
2	685	3994	476
3	680	6247	546
4	996	5711	785
5	1542	7986	950
6	2126	8782	1099
7	2706	10524	1244
8	3465	14351	1515
9	5271	18672	2018
10	25592	62378	3469
type inkomen			
lonen en wedden	2077	870	1051
vervangingsinkomen	1	1691	722
zelfstandig inkomen	30394	46327	2511
gemengd inkomen	4285	17242	1375
type gezin			
alleenstaand	2250	22485	740
éénverdiener	8225	47531	1585
tweeverdieners	5198	23534	1787

De eerste kolom bevat “alle beroepskosten”, d.w.z. dat we het forfait berekend hebben voor de fiscale gezinnen die geen werkelijke kosten aangeven. Voor de gezinnen met werkelijke kosten behouden we de bewezen kosten. De tweede kolom geeft enkel de bewezen kosten weer. Het gemiddelde werd hier enkel berekend over de fiscale gezinnen die gebruik maken van de mogelijkheid om de kosten te bewijzen.¹⁰ De laatste kolom tenslotte geeft alle andere aftrekken weer die door de fiscus zijn toegekend om in mindering te brengen van het bruto belastbaar inkomen, i.e. andere dan die voor beroepskosten.

Het beeld in tabel 8 bevestigt dat van tabel 7. Bovendien versterkt het nog het regressieve effect want het bedrag van de aftrek stijgt doorheen de decielen. Dit geldt het sterkst voor de bewezen kosten, maar doet zich ook voor voor het geheel van de andere aftrekken.

6. Winnaars en verliezers bij opbrengstneutrale vlaktaksscenario's

6.1. Een zuiver proportionele belasting en een zuivere vlaktaks

We starten met een voorstel dat eigenlijk geen vlaktaks is zoals de meesten hem verstaan.¹¹ We voeren immers geen vrijstelling in. Het verschil met de vorige paragraaf is dat we nu het uniforme tarief zo berekenen dat we dezelfde opbrengst genereren als met het belastingsysteem van AJ2002.

Wat de resultaten betreft focussen we hier op de welvaartswinsten en –verliezen doorheen de decielen. Die staan in tabel 9. De tabel met het verloop van de gemiddelde belastingvoeten staat in appendix (tabel A4).

Het uniforme tarief dat nodig is om opbrengstneutraliteit te bekomen staat bovenaan in de tabel. Indien alle aftrekken én verminderingen, behalve de forfaitaire beroepskosten, afgeschaft worden, dan volstaat een tarief van 23,5%. Maar de welvaartsverliezen zijn desastreus voor de onderste helft van de inkomensverdeling. Dat is ook logisch in een zuiver proportioneel systeem. Het toont aan waar we aan toe zouden zijn indien er geen

¹⁰ Dat gezinnen met vervangingsinkomsten kosten kunnen bewijzen kan verwondering wekken (het bedrag van 1691 euro in de tweede kolom). Maar het betreft hier slechts vijf gevallen. Het gaat om zelfstandigen met een inkomen gelijk aan nul uit zelfstandige activiteit, maar waar er wel ook nog een vervagingsinkomen aanwezig is in het gezin. Daardoor worden ze bij de categorie vervangingsinkomsten geclassificeerd.

¹¹ Bemerkt echter dat staatssecretaris Van Quickenborne expliciet verwees naar een zuiver proportioneel belastingsstelsel als een “eerlijk” systeem (zie voetnoot 4).

progressiviteit in het systeem zou ingebouwd zijn. De ongelijkheid voor belastingen blijft immers onveranderd.¹²

De verliezen voor de armen zijn iets minder groot dan in tabel 5 omdat het tarief van 23,5% lager ligt dan de daar gebruikte 25%. De keerzijde daarvan is dat de winst voor de rijken nu nog groter wordt. Naar inkomenstype zijn het vooral de vervangingsinkomens die het gelag betalen.

Tabel 9: Welvaartsveranderingen van opbrengstneutrale vlaktaksen

vlaktaks nr.	1	2	3	4	5
	proportionel e belasting	invoering vrijgestelde minima	behoud van alle aftrekken	invoering vermindering vervangings- inkomsten	enkel forfaitaire beroeps- kosten
vlaktarief	23,5	34,1	36,6	39,5	34,1
Alle fiscale gezinnen	-6,3	-2,3	-2,4	-0,9	1,3
naar deciel					
1	-22,2	-1,3	-1,2	-0,6	-0,5
2	-20,5	-8,3	-7,8	-2,9	-2,2
3	-18,4	-10,8	-10,6	-2,5	-1,0
4	-13,1	-8,1	-7,9	-2,6	0,1
5	-7,5	-4,6	-4,5	-2,3	0,8
6	-2,0	-1,3	-1,5	-1,7	1,9
7	2,1	0,7	0,4	-0,7	3,1
8	5,6	2,4	2,0	0,2	4,1
9	9,6	4,4	4,1	1,5	5,0
10	14,1	7,0	6,6	3,8	2,5
naar inkomenstype					
lonen en wedden	0,6	3,0	2,5	0,2	4,4
vervangingsinkomen	-16,5	-9,7	-9,5	0,5	2,7
zelfstandig inkom	-2,4	0,5	1,3	0,1	-9,1
gemengd inkomen	-4,1	-1,1	-1,1	-3,1	-0,8

De resultaten in kolom (1) van tabel 9 zorgen ervoor dat weinigen deze proportionele belasting ernstig nemen. Een zuiver proportionele inkomstenbelasting voorstellen, getuigt ofwel van populistische ondoordachtheid, ofwel van de wil om de inkomensverdeling zeer sterk in het voordeel van de rijkere om te buigen. We gaan

¹²

Dat in tabel A5 van de appendix de reductie van de vermindering in de ongelijkheid beperkt blijft tot 67% heeft te maken met twee factoren. Vooreerst met onze keuze van het inkomensconcept voor belastingen dat niet het bruto-inkomen is verminderd met de werkelijke beroepskosten, maar het bruto-inkomen verminderd met de forfaitaire kosten. Dat drijft de ongelijkheid in het pretax concept op boven deze van het bruto-inkomen dat werkelijk gebruikt wordt in de berekening voor de belastingen. De tweede factor heeft te maken met de correctie voor gezinsgrootte.

ervan uit dat voor dit laatste geen meerderheid te vinden is in onze samenleving, toch niet in deze mate. Bovendien doet dit voorstel onrecht aan wat meestal onder een vlaktaks wordt verstaan: een constant marginaal tarief boven een belastbaar minimum.

In kolom (2) voeren we daarom de vrijgestelde minima in. Dit zouden we een zuivere vlaktaks kunnen noemen. Om een zo laag mogelijk uniek tarief te kunnen instellen, streven we naar een maximale grondslagverbreding. Alle aftrekken blijven dus afgeschaft. Meteen wordt de cruciale afruil in het vlaktaks debat duidelijk. Ook al zijn we nog ver verwijderd van de herverdeling die doorgevoerd wordt met het huidige systeem, deze vlaktaks met vrijstellingen herstelt in zekere mate de progressiviteit van het belastingsysteem (zie tabel A5 in de appendix) en vermijdt derhalve de extreem grote verliezen voor de armen uit scenario 1. Maar binnen een opbrengstneutraal denkkader is de prijs die daarvoor betaald wordt een sterke stijging van het nodige tarief. In plaats van 23,5% bedraagt het nu onmiddellijk al bijna 34,1%. En dat in de veronderstelling dat de politieke wil en moed aanwezig is om inderdaad alle aftrekken en verminderingen af te schaffen.

6.2. Een realistische vlaktaks. Maar fair?

De veronderstelling in de laatste zin van de vorige paragraaf lijkt ons weinig realistisch. In de volgende scenario's voeren we daarom geleidelijk aftrekken en verminderingen in.

In scenario 3 gaan we ervan uit dat de vlaktaks wordt ingevoerd in een kader waarin de aftrekken ongewijzigd blijven. Er zijn wel nog geen belastingverminderingen. Het tarief om opbrengstneutraal te blijven stijgt nu al tot 36,6%. De verdelingseffecten hiervan zijn andermaal regressief. Vooral naar inkomenstype zijn verschuivingen merkbaar in het winst en verlies patroon. Door de bestaande aftrekken te behouden zijn het vooral de zelfstandige inkomens die winnen, en dit ten nadele van de loon- en weddetrekkenden, die hun winst zien verkleinen. Zoals kon verwacht worden blijft het verlies voor de gezinnen die leven van een vervangingsinkomen groot: 9,5%. In de inkomensverdeling zitten deze gezinnen vooral in het derde deciel. Dit is dan ook de groep in de decielverdeling die zwaarst getroffen wordt.

6.3. Hoe relevant is een bijna faire vlaktaks?

Om tegemoet te komen aan de zware inlevering voor vervangingsinkomens voeren we nu een vermindering in voor vervangingsinkomens (op dezelfde vereenvoudigde wijze als in de niet-opbrengstneutrale scenario's uit de vorige paragraaf). Deze oefening bevestigt de vorige conclusie wat betreft de afruil tussen becommernis om de inkomensverdeling en de hoogte van het nodige tarief. Dat is nu opgeklommen tot bijna

40%. En in elk geval blijft ook deze vlaktaks het herverdelende effect van het huidige systeem eroderen. Er zijn nog steeds niet verwaarloosbare verliezen onderaan de verdeling, en de grootste winst zit in het topdeciel.

Of dit hoge opbrengstneutrale tarief van 40% de vlaktaks discussies irrelevant maakt is een andere vraag. Onze ruwe schatting van de marginale tarieven leerde dat meer dan 68% van de fiscale gezinnen nu aan een marginaal tarief van meer dan 40% belast wordt (Tabel 3). Voor een grote meerderheid van de fiscale gezinnen wordt de fiscaliteit met deze vlaktaks hervormd in de richting van een potentieel hogere netto-opbrengst van arbeid aan de marge. Dit zou er inderdaad kunnen toe leiden dat het arbeidsaanbod toeneemt. Maar de literatuur wijst toch eerder op kleine effecten wat de uitbreiding van het aantal uren betreft (zie bijvoorbeeld Aaberge et al., 1998 voor een simulatie van een vlaktaks in Italië en Ivanova et al., 2005 voor een evaluatie van de invoering van de vlaktaks in Rusland in 2001). Als er al een effect op het arbeidsaanbod kan verwacht worden dan zou het moeten lopen via een toename in de participatiegraad van laagbetaalde werknemers die met het huidige nettoloon niet toetreden tot de arbeidsmarkt. Maar in dat geval is het tarief van 40% juist wél een zware hypotheek. Belastingverminderingen voor lage arbeidsinkomens, zoals ingevoerd bij de laatste belastinghervorming, lijken in dat geval een veel beter instrument. We merken wel op dat het argument van de terugverdieneffecten verder gaat dan alleen maar arbeidsaanbodreacties. De belastinginkomsten kunnen ook toenemen door verschuivingen in de vorm waarin inkomens worden aangegeven, iets waarvoor Feldstein (1995) evidentie vond in de US na de hervorming van 1986. Of de belastingplichtigen kunnen het minder interessant vinden om te ontduiken of te ontwijken. De studie van Ivanova et al. (2005) bijvoorbeeld wees uit dat de toename in de belastinginkomsten na de invoering van de vlaktaks in Rusland niet het gevolg was van een verhoogd arbeidsaanbod, maar in hoofdzaak van minder ontduiking. De vraag in welke mate de Russische ervaring transplanteerbaar is naar België laten we hier onbeantwoord. En ook het inschatten van arbeidsaanbod-, en laat staan ook arbeidsvraageffecten, lijkt ons te complex en te onzeker om zonder grondiger econometrische analyses voor België zomaar blindelings te vertrouwen op het zo vaak misbruikte terugverdieneffect.

We eindigen met een scenario 5, waarbij we ervan uitgaan dat ook de bewezen kosten in vraag worden gesteld. We hebben alle bewezen kosten vervangen door hetzelfde forfaitair schema voor de loon- en weddetrekkenden. Deze simulatie heeft zeker geen ambitie om een haalbaar voorstel te simuleren maar wil in haar eenvoud nogmaals de interactie van de verschillende factoren duidelijk maken. Zoals verwacht is het nu het

topdecieel dat, in vergelijking met de vorige simulaties, zijn winst ziet verkleinen. Maar de winst verschuift niet in de eerste plaats naar de laagste decielen. De grondslagverbreding zorgt voor een verlaging van het vlaktakstarief van 39,5 naar 34,1%. Deze komt opnieuw in hoofdzaak ten goede aan de midden- en hogere inkomensdecielen.

7. Besluit

In deze tekst hebben we enkele belangrijke gevolgen van de voorstellen tot invoering van een vlaktaks empirisch ingevuld. We trekken daaruit de volgende besluiten:

1. Het verwaarlozen van opbrengstneutraliteit is niet alleen een belemmering voor een eerlijke discussies over een beter belastingsysteem. Het vertroebelt ook de kijk op de verdelingseffecten. Bij ongewijzigde aftrekken en een vanuit het oogpunt van verdeling moeilijk in vraag te stellen vermindering voor vervangingsinkomsten ramen we de kostprijs van een vlaktaks van 25% op 12,7 miljard euro. De voorstanders van een vlaktaks moeten duidelijk maken hoe ze dit elders zullen compenseren: worden er voor dit bedrag andere overheidsuitgaven geschrapt?
2. Vrijstellingen aan de basis zijn een absolute noodzaak om een sociaal bloedbad te vermijden. Suggesteren dat we het belastingsysteem zuiver proportioneel moeten maken lijkt ons minstens ondoordacht, en, afhankelijk van de waardeoordelen die men hanteert, wellicht zelfs onzinnig. Het doet ook onrecht aan de echte vlaktaks voorstellen. Die bestaan steeds uit een uniek tarief bovenop vrijgestelde minima.
3. Verminderingen voor vervangingsinkomsten zijn nodig om zeer sterke averechts herverdelende effecten te vermijden. Alleen hebben we dan geen echte vlaktaks meer.
4. Zonder grondslagverbreding lijken de vlaktaks voorstanders zich illusies te maken. Als de aftrekken ongewijzigd blijven en er wordt voorzien in een vermindering voor vervangingsinkomsten bedraagt het opbrengstneutrale tarief reeds 39,5%. Tot bewijs van het tegendeel betwijfelen we de politieke haalbaarheid van een zeer ruime in vraagstelling van de bestaande aftrekken en verminderingen.
5. Het zijn juist deze bestaande aftrekken en verminderingen die de huidige belastingstructuur zo complex maken. Niet het aantal tarieven. In die zin verhoogt de invoering van stijgende marginale tarieven niet echt de complexiteit van het systeem. Wat betreft de tariefstructuur is het argument “eenvoud” niet terzake.

6. Zelfs met vrijgestelde minima, en afschaffing van alle bestaande aftrekken en verminderingen zijn de verdelingseffecten van een opbrengstneutrale vlaktaks zeer regressief (scenario 2 in paragraaf 6). Daarmee bevestigen we enkel voor België wat ook uit alle simulaties van buitenlandse studies naar voren komt.
7. De huidige belastingstructuur is wel degelijk herverdelend. Het gemiddelde tarief stijgt met de welvaart. Ook als we het tarief enkel berekenen boven het vrijgesteld minimum. Suggesteren dat we nu eigenlijk al een vlaktaks hebben is misleidend, toch zeker als we het enkel over de personenbelasting hebben.
8. Het marginale tarief ligt hoog voor de meeste belastingplichtigen. Een vlaktaks kan dit verlagen en eventueel effecten uitlokken langs de aanbodzijde. De vraag is echter of de daling tot op een opbrengstneutraal tarief van rond de 40% groot genoeg zal zijn om het arbeidsaanbod te doen toenemen.

Appendix

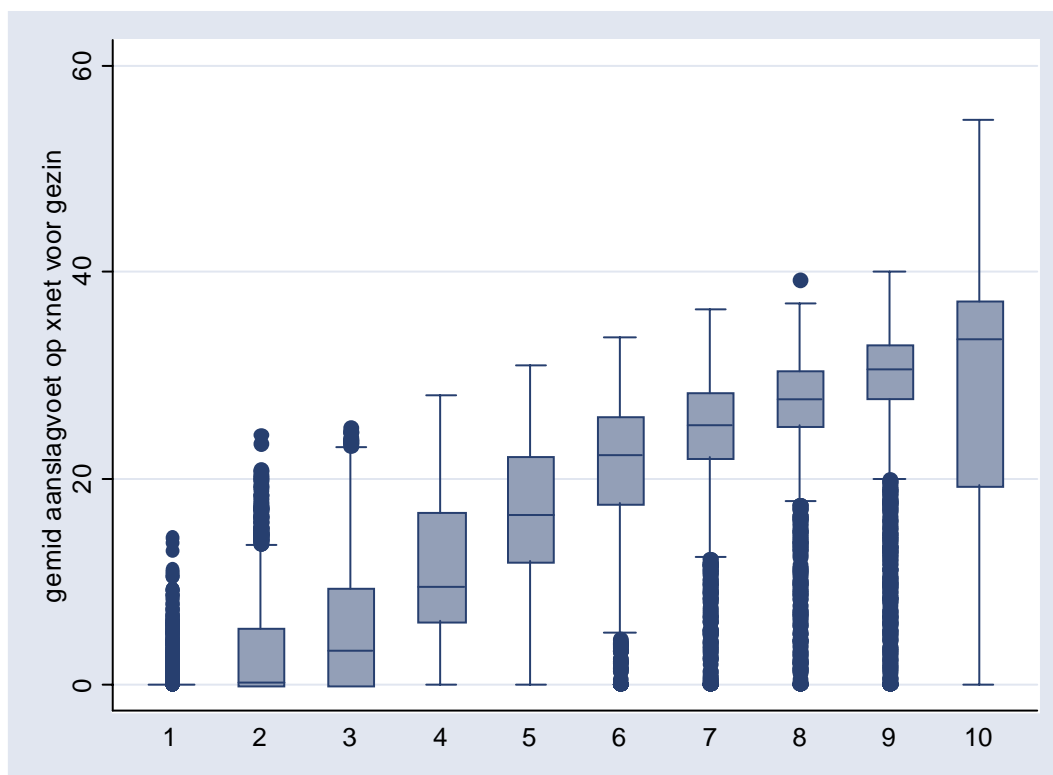
Tabel A.1: Verdeling van de gemiddelde aanslagvoeten in klassen (belasting betaald op het belastbaar netto inkomen *na aftrekken*)

Klasse	% van de gezinnen met een gemiddelde aanslagvoet in deze klasse	Cumulatief %
0	17,8	17,8
0 tot 5%	10,5	28,3
5 tot 10%	8,5	36,8
10 tot 15%	7,9	44,7
15 tot 20%	8,8	53,5
20 tot 25%	11,9	65,4
25 tot 30%	16,4	81,8
30 tot 35%	11,9	93,7
35 tot 40%	4,7	98,4
40 tot 45%	1,2	99,6
45 tot 50%	0,3	99,9
> 50%	0,1	100,0

Tabel A.2: Variatie binnen de decielen in de gemiddelde aanslagvoeten op het netto inkomen voor aftrekken

deciël	gemiddelde	minimum	maximum	standaard-afwijking	variatie-coëfficiënt
1	0,4	0,0	14,3	1,5	3,39
2	3,1	0,0	24,3	4,7	1,51
3	5,5	0,0	24,9	6,3	1,14
4	11,2	0,0	28,2	6,5	0,58
5	16,5	0,0	31,0	6,3	0,38
6	21,2	0,0	33,6	6,0	0,28
7	24,2	0,0	36,5	5,8	0,24
8	26,5	0,0	39,3	6,4	0,24
9	28,6	0,0	40,0	7,6	0,27
10	28,1	0,0	54,8	12,9	0,46
Totaal	15,7	0,0	54,8	12,3	0,78

Figuur A.1: Variatie binnen de decielen in de gemiddelde aanslagvoeten op het netto inkomen voor aftrekken



Bovenstaande grafiek geeft voor elk deciel (horizontale as) de spreiding weer dan de gemiddelde aanslagvoeten. De grenzen van de box geven de waarde aan van het 75^{ste} (bovenaan) en 25^{ste} (onderaan) percentiel in de verdeling van de gemiddelde belastingvoeten. Dat betekent dat de helft van de gezinnen in dat deciel binnen de box vallen. De horizontale streep in de box geeft de mediaanwaarde weer voor de gemiddelde belastingvoet. Dat betekent dat 50% van de gezinnen in dat deciel een belastingvoet hebben die lager is dan deze waarde. Bemerkt hoe de mediaanwaarde monotoon stijgt doorheen de decielen. Ook voor het hoogste deciel. Dit is in tegenstelling met Tabel 2 in de tekst waar het gemiddelde tarief voor het hoogste deciel lager is dan voor het negende deciel. De mediaan is minder gevoelig voor outliers dan het gemiddelde. De lijnen die vertrekken uit de box geven het bereik weer van de variatie van de gemiddelde belastingvoeten binnen elke deciel. Ze eindigen bij de observatie die nog net binnen de waarde ligt van het 75^{ste} percentiel vermeerderd met nog 1,5 keer de interquartielafstand (bovenste lijntje) of van het 25^{ste} percentiel waarvan 1,5 keer de interquartielafstand afgetrokken wordt (onderste lijntje). De interquartielafstand is de afstand tussen de kwantielwaarde van het 25^{ste} en 75^{ste} percentiel. Alle observaties die daarbuiten liggen worden individueel geplott.

Tabel A.3: Wie zit in welk deciel? Percentage van het deciel bestaande uit een bepaalde socio-economische groep

deciel	type inkomen				gezinstype		
	loon- en wedde	vervang ingsink.	zelfst. inkomen	gemengd inkomen	alleen staanden	éénver dieners	tweever dieners
1	43,1	24,1	4,2	28,6	86,6	10,1	3,3
2	11,2	52,5	4,6	31,6	63,4	23,1	13,5
3	10,1	62,0	2,7	25,2	60,4	20,3	19,3
4	16,0	49,9	3,2	30,9	58,9	16,1	25,0
5	22,5	33,5	3,5	40,5	54,3	14,6	31,1
6	33,0	18,8	3,9	44,2	57,5	10,3	32,2
7	37,1	14,4	3,7	44,8	55,2	8,2	36,6
8	42,4	11,7	5,3	40,5	52,3	7,9	39,8
9	44,5	8,7	7,1	39,7	41,6	8,0	50,4
10	35,4	4,4	23,1	37,2	34,5	16,3	49,2
Alle decielen	29,2	29,0	5,8	36,0	57,6	13,6	28,8

Tabel A.4: Gemiddelde aanslagvoeten bij opbrengstneutrale vlaktaksen

vlaktaks nr.	1	2	3	4	5
	proportionele belasting	invoering vrijgestelde minima	behoud van alle aftrekken	invoering vermindering vervangings-inkomsten	enkel forfaitaire beroeps-kosten
vlaktarief	23,5	34,1	36,6	39,5	34,1
Alle fiscale gezinnen	18,4	18,3	16,7	15,2	18,1
naar deciel					
1	1,8	1,6	1,0	0,9	0,8
2	11,3	10,8	5,9	5,3	5,1
3	16,0	15,9	7,9	6,4	7,3
4	18,7	18,5	13,5	11,1	13,2
5	20,7	20,6	18,5	16,0	19,3
6	22,5	22,5	22,6	19,9	24,0
7	23,9	24,0	24,8	22,1	27,1
8	24,9	25,1	26,4	23,8	29,5
9	25,7	25,9	27,7	25,7	32,0
10	24,0	24,1	26,0	28,4	31,8

Tabel A.5: Verandering in de progressiviteit en het herverdelend effect bij de verschillende scenario's

Gini voor belastingen:		41,6			
Scenario		gemiddelde voet	Gini na belasting	verandering in herverdeling in %	verandering in progressiviteit in %
aanslagjaar 2002		21,4	33,0		
niet opbrengstneutraal					
1	25%, enkel beroepskosten aftrekbaar	22,7	38,9	-68,7	-71,0
2	25%, enkel beroepskosten aftrekbaar, vrijgestelde minima	15,7	36,0	-34,9	-4,6
3	25%, behoud alle aftrekken, vrijgestelde minima en vermindering vervangingsinkomsten	13,2	35,3	-27,0	30,4
4	35%, behoud alle aftrekken, vrijgestelde minima en vermindering vervangingsinkomsten	18,8	34,5	-17,1	-2,8
opbrengstneutraal					
1	proportionele belasting	21,4	38,8	-67,3	-67,3
2	invoering vrijgestelde minima	21,4	35,4	-27,6	-27,6
3	behoud van alle aftrekken	21,4	35,3	-26,4	-26,4
4	invoering vermindering vervangingsinkomsten	21,4	34,1	-12,7	-12,7
5	beperking bewezen kosten tot forfaitair schema	21,4	32,4	7,1	7,1

In bovenstaande Tabel A5 tonen we het effect op twee maatstaven van progressiviteit. De eerste maatstaf meet progressiviteit als de disproportionaliteit van de belastingen: dragen sterke schouders ook zwaardere lasten? De verandering van deze maatstaf staat in de rechterkolom. In zeker zin kwantificeert deze maatstaf de stijging van het gemiddelde tarief doorheen de inkomensklassen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de progressiviteit in elkaar klappt bij afschaffing van vrijgestelde minima. In de opbrengstneutrale simulatie 5 bijvoorbeeld wordt de progressiviteit met 67 percent gereduceerd. Anderzijds maakt de tabel ook duidelijk dat deze maatstaf van progressiviteit niet het hele verhaal vertelt. Een andere maatstaf van progressiviteit van een belastingsysteem meet progressiviteit als reductie van de ongelijkheid in de inkomens. Deze is het gevolg van de eerste maatstaf én van de hoogte van het gemiddelde tarief. Bovenaan de tabel staat de ongelijkheid in inkomens voor belastingen. Die bedraagt 41,6, gemeten aan de hand van de Gini. Het huidige belastingsysteem reduceert deze ongelijkheid tot 33,0. De Reynolds-Smolensky maatstaf van herverdeling via een belastingsysteem neemt het verschil tussen deze twee waarden. De ongelijkheidsreductie bedraagt in AJ2002 8,6 punten. In de derde kolom

tonen we hoe deze ongelijkheidsreductie verandert bij de verschillende scenario's. Zonder vrijgestelde minima wordt de ongelijkheidsreductie met bijna 70 percent gereduceerd. Maar ook met vrijgestelde minima blijft de erosie van één van de basisfuncties van de personenbelasting substantieel. Bovendien is die, ceteris paribus, groter in de niet-opbengstneutrale scenario's. De reden daarvoor is te vinden in de daling van de gemiddelde belastingvoet. De invoering van de vermindering voor vervangingsinkomsten tempert de erosie van de herverdelende werking van het systeem, maar doet ze toch nog steeds met 13 percent afnemen. Alleen als de bewezen beroepskosten zouden worden afgeschaft neemt de herverdeling via de personenbelasting toe.

8. Referenties

- Aaberge R., Colombino U., Strøm S., and Wennemo T. (1998), Evaluating alternative tax reforms in Italy with a model of joint labor supply of married couples, *Structural Change and Economic Dynamics*, 9(4), 415-433.
- Altig D., Auerbach A., Kotlikoff L.J., Smetters K.A., and Walliser J. (2001), Simulating fundamental tax reform in the United States, *American Economic Review*, 91(3), 574-595.
- Bovenberg A.L. en Teulings C.N. (2005), De vlaktaks in concreto, *Economische Statistische Berichten*, 11 maart 2005, 112-114.
- Caminada K. and Goudswaard K. (2001), Does a flat rate individual income tax reduce tax progressivity? A simulation for the Netherlands, *Public Finance and Management*, 1(4), 471-499.
- Decoster A., Standaert I., Valenduc C., and Van Camp G. (2002), What makes personal income taxes progressive? The case of Belgium., *Cahiers Economiques de Bruxelles*, 45(3), 91-112.
- Dedecker, J.M. (2005) *Nagel de vlaktaks niet aan de schandpaal*, Vrije Tribune in De Standaard van 10 juni 2005.
- de Kam C.A. en Pen, J. (2005) Fiscale vervlakking is goed voor de rijken, *Economische Statistische Berichten*, 6 mei 2005, 196-199.
- Economist The (2005), *The flat tax revolution*, en *The case for flat taxes*, in de editie van 14 april 2005, en *Flat is beautiful*, in de editie van 3 mei 2005.
- Feldstein M. (1995), The Effect of Marginal Tax Rates on Taxable Income: A Panel Study of the 1986 Tax Reform Act, *Journal of Political Economy*, 103(3), 551-72.
- Hall R. E. and Rabushka A. (1983), *Low Tax, Simple Tax, Flat tax*, New York , Mc Graw Hill.
- Hall R. E., Rabushka A., Armey D., Eisner R., and Stein H. (1996), *Fairness and Efficiency in the Flat Tax*, Washington D.C., AEI Press.

- Hoge Raad van Financiën (2002), *Advies over de aftrekken bij de personenbelasting*, Hoge Raad van Financiën.
- Ivanova A., Keen M., and Klemm A. (2005), *The Russian Flat Tax Reform*, IMF Working Paper WP/05/16, Washington.
- Valenduc C. (2002), La réforme de l'impôt des personnes physiques : ses effets sur l'imposition des salaires, l'incitation à l'emploi et sur la distribution des revenus, *Documentatieblad Ministerie van Financiën*, 62(3), 145-203.
- Valenduc C. (2005), La progressivité de l'impôt des personnes physiques, *Documentatieblad Ministerie van Financiën*, 65(1), 281-304.
- Ventura G. (1999), Flat tax reform: A quantitative exploration, *Journal of Economic Dynamics and Control*, 23(9-10), 1425-1458.

LEUVENSE ECONOMISCHE STANDPUNTEN

- 1976 - 1. Louis BAECK, De inflatoire groeimachine. (uitgeput)
2. Paul DE GRAUWE, Theo PEETERS, De recente inflatie: een structureel of een monetair probleem? (uitgeput)
- 1977 - 3. K. TAVERNIER, Krachtlijnen voor een Belgisch stabilisatiebeleid. (uitgeput)
4. Paul DE GRAUWE, Korporatisme en werkloosheid. (uitgeput)
5. Paul VAN ROMPUY, Enkele structurele aspecten van de crisis. (uitgeput)
6. Louis BAECK, Naar een nieuwe groeicyclus met een ander groeipatroon.
- 1978 - 7. Louis BAECK, Politiek verantwoordelijk handelen en socio-economisch optimum. (uitgeput)
8. Paul DE GRAUWE, Bureaukratische controle en het economisch systeem.
9. Paul VAN ROMPUY, Guido DE BRUYNE, De regionalisatie economisch bekeken. (uitgeput)
10. Louis BAECK, De nieuwe internationale economische orde en haar kritische tegenhangers. (uitgeput)
11. Theo PEETERS, Economisch federalisme: lessen uit het buitenland.
12. Dirk HEREMANS, Economische autonomie en economische unie, krachtlijnen voor een duurzame oplossing.
- 1979 - 13. Paul DE GRAUWE, Arbeidsduurvermindering en tewerkstelling.
14. Economisch Federalisme. (uitgeput)
Deel I: Financiële middelen en herverdeling, Paul VAN ROMPUY, Albert VERHEIRSTRAETEN, Regionale Hervedelings- en Financieringsstromen. Theo PEETERS, Financiële middelenvoorziening voor gemeenschappen en gewesten.
15. Economisch Federalisme.
Deel II: Organisatie en bevoegdheden, Dirk HEREMANS, Verkaveling van bevoegdheden en economische unie.
Vic VAN ROMPUY, Economisch stelsel en verdeling van bevoegdheden.
- 1980 - 16. Guy CLEMER, Karel TAVERNIER, Tewerkstelling en inkomensmatiging in België: een onvermijdelijke keuze.
17. Louis BAECK, Lokomotief strategie: met stoom uit de Eurovalutamarkt. (uitgeput)
18. Michel DOMBRECHT, Theo PEETERS, Sanering van de overheidsfinanciën: gevaarlijk of onvermijdelijk?
- 1981 - 19. Paul DE GRAUWE, Marcia DE WACHTER, Produktie, tewerkstelling en verdeling. Een neo-liberale benadering.
20. Louis BAECK, De jaren tachtig in perspectief. (uitgeput)
21. Paul VAN ROMPUY, Patrick VAN CAYSEELE, Raming van de geregionaliseerde lopende rekening van de overheid in 1979.

22. Paul DE GRAUWE, Loonkosten, energiekosten en kapitaalkosten. België gedurende 1970-1980. (uitgeput).
23. Frans SPINNEWYN, Een verzekeringstechnische benadering van de werkloosheidsverzekering.
- 1982 - 24. Louis BAECK, Herstelbeleid, vroeger en nu. (uitgeput)
25. Paul DE GRAUWE, Marc JANSSENS, Aanbodeconomische effecten van de belastingsdruk in België.
- 1983 - 26. Paul DE GRAUWE, Guy VERFAILLE, Linkse en rechtse gezondheidsindicatoren van de Belgische Economie.
27. Louis BAECK, Hoe de crisis ombuigen. (uitgeput)
28. Paul VAN ROMPUY, Maatschappelijke keuze en economische crisis.
29. Vic VAN ROMPUY, Erik SCHOKKAERT, Begrotingstekorten, Rentelasten en Openbare schulden in België. Een kijk op halflange termijn.
- 1984 - 30. Dirk HEREMANS, Hans GEEROMS, Marktsector en budgetsector in België. Grenzen aan het overheidsbeslag?
31. Paul DE GRAUWE, Guy VERFAILLE, Zijn de rentelasten van de overheidsschuld ondraaglijk geworden?
- 1985 - 32. Louis BAECK, De wonderbare wereld van de economische paradigma's. (uitgeput)
33. Paul VAN ROMPUY, Solidariteitsmechanismen in federale staten. (uitgeput)
34. Louis BAECK, De V.S. en de E.G.: vergelijking op lange termijn.
35. Louis BAECK, Het economisch denken in het Spanje van de 16^e en 17^e eeuw.
36. Guido DE BRUYNE, Paul DE GRAUWE, Herverdeling van het werk en makro-economisch evenwicht.
37. Paul VAN ROMPUY, Arbeidsmarktflexibiliteit en werkloosheid.
- 1987 - 38. Paul DE GRAUWE, Anne FREMAULT, Micro- en macro-economische effectiviteit van de Belgische prijsreglementering.
39. Louis BAECK, Kentering in de westerse economie.
40. Johan MORTELMANS, Erik SCHOKKAERT, Lode BERLAGE, Robert VERTONGHEN, De economische wenselijkheid van een snelspoorverbinding door België.
41. Louis BAECK, De aandelenbeurzen, 1982-87: het lustrum van de stier.
42. Lode BERLAGE, Dirk TERWEDUWE, Grondstoffenuitvoer van ontwikkelingslanden: machtsmiddel of struikelblok?
- 1988 - 43. Louis BAECK, De westerse economie na de krach. (uitgeput)
44. Filip ABRAHAM, Nationale vakbonden, interprofessionele loonakkoorden en economische politiek.
45. Paul VAN ROMPUY, m.m.v. Valentijn BILSEN, 10 jaar financiële stromen tussen de gewesten in België. (uitgeput)
46. Dirk HEREMANS, Bevoegdheidsverdeling en economische autonomie. De staatshervorming in het licht van 1992. (uitgeput)
47. Wim MOESEN, Dirk HEREMANS, Paul VAN ROMPUY, Mark EYSKENS, Bedenkingen bij de nieuwe financieringsvoorstellen voor gewesten en gemeenschappen. (uitgeput).

48. Vic VAN ROMPUY, Overheidstekort, overheidsschuld en economische welvaart. Toepassing op België 1947-1988. (uitgeput)
- 1989 -
49. Lodewijk BERLAGE, België en de schulden van de Afrikaanse lage inkomenslanden. (uitgeput)
 50. Jacques DREZE, Schuld en coöperatie in de mondiale economie. (uitgeput)
 51. Paul DE GRAUWE, Milieuvriendelijke groei: utopie of werkelijkheid? (uitgeput)
- 1990 -
52. Paul VAN ROMPUY, Europese ankerpunten voor het Belgisch begrotingsbeleid. (uitgeput)
 53. Louis BAECK, De jaren '90: een Europees decennium. (uitgeput)
 54. Paul DE GRAUWE, Stef PROOST, Erik SCHOKKAERT, Denise VAN REGEMORTER, Het milieubeleid in Vlaanderen. Een economische visie. (uitgeput)
 55. Paul DE GRAUWE, Wim VANHAVERBEKE, Competitiviteit, oliecrisis en loonindexering. (uitgeput)
 56. Wim MOESEN, Begrotingen, beleid en beheer. Over de besparingsvoorstellen, wat ze zijn en wat ze niet zijn. (uitgeput)
- 1991 -
57. D. HEREMANS, M. DE BROECK, Overheidsschuld en financiële markten in de branding. (uitgeput)
 58. Louis BAECK, Bruno VAN ROMPUY, Golfoorlog: geopolitiek, petroleum en islam. (uitgeput)
 59. Paul DE GRAUWE, Koen STRAETMANS, Het programma-akkoord in de petroleumsector. Een ondoelmatig systeem van prijzencontrole. (uitgeput)
 60. Paul DE GRAUWE, Denkoefeningen over de regionalisering van de Belgische overheidsschuld. (uitgeput)
- 1992 -
61. Paul DE GRAUWE, Over Franse kolonisatie en Belgische verankering.
 62. Stef PROOST, Beleidsvoorstellen voor de broeikasproblematiek.
 63. André DECOSTER, Stef PROOST, Erik SCHOKKAERT, Hervorming van indirecte belastingen: winnaars en verliezers.
 64. Paul VAN ROMPUY, Kritische bedenkingen bij de regionalisering van de overheidsschuld.
 65. Paul DE GRAUWE, Wat doet de nationale bank met ons geld?
- 1993 -
66. Patrick VAN CAYSEELE, Waarom wij? Of de economische onderbouw van een verankeringsbeleid.
 67. Paul DE GRAUWE, Bart VAN DER HERTEN, De legitimering van overheidsmonopolies in het spoorwegvervoer en in de telecommunicatie. Een historische analyse.
 68. Paul VAN ROMPUY, Valentijn BILSEN, Regionalisering van de sociale zekerheid.
 69. Lodewijk BERLAGE, Wim LAGAE, Afrika, de verwaarloosde debiteur.
 70. Mark DE BROECK, Dirk HEREMANS, Vraagtekens bij de overheidsschuld in een federaal België.
 71. Wim MOESEN, Paul VAN ROMPUY, De kleine kanten van de grote staatshervorming.

72. Frans SPINNEWYN, De hervorming van de sociale zekerheid micro-economisch belicht.
 73. Paul DE GRAUWE, De sterke frank en de staatsschuld.
 74. Filip ABRAHAM, Internationale concurrentie en werkgelegenheid. Hoe arbeidsvriendelijk is ons loonbeleid?
- 1994 -
75. Paul DE GRAUWE, Werktijdverkorting en tewerkstelling.
 76. Wim VANHAVERBEKE, Het ruimtelijk structuurplan Vlaanderen: een beleidsinstrument voor economische ontwikkeling.
 77. Stefan DERCON, Voedselzekerheid: naar een sociale zekerheid voor de allerarmsten.
 78. Paul DE GRAUWE, De EMU zonder België?
- 1995 -
79. Paul DE GRAUWE, Alternatieve financiering van de sociale zekerheid en de arbeidskost.
 80. S. PROOST, C. VINCKIER, I. MAYERES, B. NEMERY, Ozon – eerst denken dan doen.
 81. Paul VAN ROMPUY, Sparen, investeren en de overheidsfinanciën in België.
- 1996 -
82. D. HEREMANS, P. VAN CAYSEELE, Concentratie en concurrentie in de Belgische financiële sector.
 83. Erik BUYST, Ivo MAES, De impact van veertig jaar centrum voor economische studiën.
 84. Paul DE GRAUWE, Het tewerkstellingsbeleid: selectiviteit of universaliteit?
 85. Stef PROOST, Bruno DE BORGER, De transportsector in het jaar 2005.
 86. Erik SCHOKKAERT, Frans SPINNEWYN, Sociale verzekering en bestaansonzekerheid: een offensieve strategie.
 87. Filip ABRAHAM, Paul VAN ROMPUY, Het concurrentievermogen van de Belgische economie in micro- en macro-economisch perspectief.
- 1997 -
88. Filip ABRAHAM, Joeri VAN ROMPUY, Loonbeleid in de Europese Monetaire Unie.
 89. Wim MOESEN, Laurens CHERCHYE, De macro-economische performantie van landen. Mening en metingen.
- 1998 -
90. Koen ALGOED, De overgang van een omslagstelsel naar een kapitalisatiestelsel: een Belgische case studie.
 91. Johan EYCKMANS, Stef PROOST, Klimaatonderhandelingen in Rio en Kyoto: een succesverhaal of een maat voor niets?
 92. Jozef KONINGS, Peter VAN MALDEGEM, Loonkosten en de vraag naar laaggeschoolde, geschoolde en hooggeschoolde arbeid in Belgische ondernemingen.
 93. Louis BAECK, De Aziatische crisis: perspectivering en nabeschuwing.
- 1999 -
94. Louis BAECK, Financiële mondialisering met speculatieve uitschieters.
- 2000 -
95. Paul DE GRAUWE, Euro-dollarwisselkoers en de fundamentals.

96. Erwin BASTIAENS, Erik BUYST, Dirk HEREMANS en Christiaan PHILIPSEN, Knelpunten in de financiële dynamiek van de staatshervorming.
 97. Wim MOESEN, Maatschappelijk kapitaal en economische performantie.
 98. Patrick VAN CAYSEELE en Hans DEGRYSE, De nieuwe economie en bancaire marktstructuren.
 99. André DECOSTER, Guy VAN CAMP, De hervorming van de personenbelasting: Lessen uit de hervormingen 1988-1993.
- 2001 - 100. Paul VAN ROMPUY, De Europese welvaartsstaat ter discussie.
101. Jozef KONINGS, Loonkosten en relocatie van Belgische bedrijven.
- 2003 - 102. Paul DE GRAUWE, De toekomst van de industrie in België.
- 2004 - 103. Wim MOESEN, Instelling, ligging en economische welvaart.
- 104. Louis BAECK, Het globaliseringsdebat in China en in de Islamwereld
- 105. Lode BERLAGE, Mobiliteit over de grenzen heen. Een economische analyse van internationale migratie.
106. Inge MAYERES, Stef PROOST, Een beter prijsbeleid voor de Belgische transportsector in 15 stellingen.
- 2005 107. Jan COLPAERT, Luc LAUWERS, Tom VAN PUYENBROECK, Niet-representatieve democratie? Kanttekeningen bij het gemeentelijk kiesstelsel.
108. Jozef KONINGS, Worden vrouwen gediscrimineerd op de arbeidsmarkt? Een micro-econometrische analyse voor België.
109. Louis BAECK, Onevenwichtige globalisering, deficitair America en Aziatische locomotieven.
- 110 André DECOSTER, Guy VAN CAMP, Hoe vlak is onze taks? Is een vlaktaks "Fair"?